

INKLYUZIV MAKTABGACHA TA'LIM: MAXSUS EHTIYOJLI BOLALAR BILAN ISHLASH.

Abdurashidova Marg'iyona Shavkat qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti Pedagogika
fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

2-kurs 201-guruh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18321607>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada inklyuziv maktabgacha ta'limning mohiyati, uning pedagogik va ijtimoiy ahamiyati, maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashning samarali usullari tahlil qilinadi. Inklyuziv muhitda barcha bolalarning teng ta'lim olish huquqi, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi va ota-onalar bilan hamkorlik masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar:

inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim, maxsus ehtiyojli bolalar, differensial yondashuv, pedagogik.

Abstract.

This article analyzes the essence of inclusive early childhood education, its pedagogical and social significance, and effective methods for supporting children with special needs. The study examines equal educational opportunities for all children, the professional competencies of educators, and collaboration with parents in an inclusive environment.

Keywords:

inclusive education, early childhood education, children with special needs, differentiated approach, pedagogical support

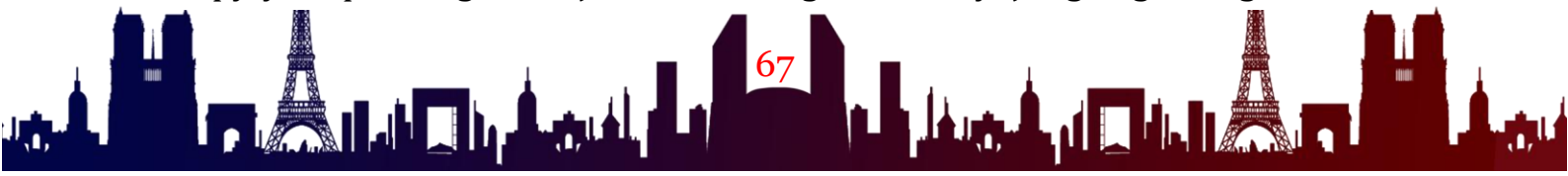
Аннотация.

В статье анализируется сущность инклюзивного дошкольного образования, его педагогическое и социальное значение, а также эффективные методы работы с детьми с особыми образовательными потребностями. Рассматриваются равные возможности получения образования для всех детей, профессиональная компетенция педагогов и сотрудничество с родителями в инклюзивной среде.

Ключевые слова:

инклюзивное образование, дошкольное образование, дети с особыми потребностями, дифференцированный подход, педагогическая поддержка

Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy yo'nalishlaridan biri inklyuziv ta'limni rivojlantirishdir. Inklyuziv ta'lim — bu barcha bolalar, jumladan jismoniy, aqliy, nutqiy yoki psixologik rivojlanishida o'ziga xos ehtiyojlarga ega bo'lgan bolalar

uchun teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan ta'lim tizimidir. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida inklyuziv yondashuvni joriy etish bolaning shaxs sifatida shakllanishi, ijtimoiy moslashuvi va kelgusidagi muvaffaqiyatli ta'lim yo'lini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha yosh davr-bu inson hayotidagi eng muhim rivojlanish davrlaridan biri bo'lib, aynan shu davrda bolaning nutqi, ijtimoiy ko'nikmalari, emotsional barqarorligi va kognitiv salohiyati shakllanadi. Shu bois maxsus ehtiyojli bolalarni umumiy ta'lim muhitiga jalb etish, ularni jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida tarbiyalash bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism.

Inklyuziv maktabgacha ta'limning mohiyati va tamoyillari.

Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati — bolalarni ajratmasdan, ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda birgalikda ta'lim berishdir. Ushbu yondashuv segregatsiyadan voz kechib, barcha bolalarni yagona ta'lim makonida tarbiyalashni nazarda tutadi.

Inklyuziv ta'lim quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

Tenglik va adolat — har bir bolaning ta'lim olish huquqi kafolatlanadi.

Individual yondashuv — har bir bolaning ehtiyojlari, qobiliyatlari va rivojlanish darajasi hisobga olinadi.

Moslashuvchanlik — o'quv dasturlari, metodlar va muhit bolalarning ehtiyojlariga mos ravishda moslashtiriladi.

Hamkorlik — pedagoglar, ota-onalar, psixologlar va boshqa mutaxassislar o'zaro hamkorlikda ishlaydi.

Ushbu tamoyillar maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv muhitni shakllantirish uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi.

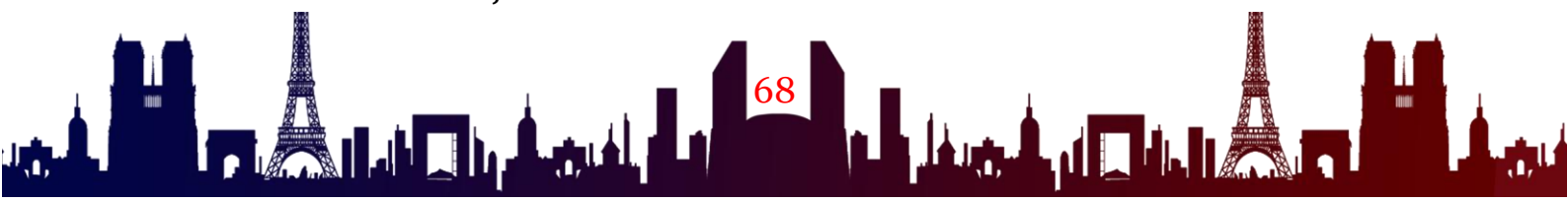
Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashning pedagogik yondashuvlari.

Maxsus ehtiyojli bolalar bilan samarali ishlashda an'anaviy ta'lim usullaridan tashqari maxsus pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarur. Bu jarayonda bolaning individual rivojlanish dasturini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

1. Differensial yondashuv.

Differensial yondashuv bolalarning rivojlanish darajasi, qiziqishlari va imkoniyatlariga qarab mashg'ulot mazmuni, metodlari va shakllarini moslashtirishni nazarda tutadi. Masalan, bir bolaga vizual materiallar yordamida tushuntirish samarali bo'lsa, boshqa bolaga harakatli o'yinlar yoki musiqiy mashg'ulotlar orqali bilim berish maqsadga muvofiq bo'lishi mumkin.

2. Individual rivojlanish dasturi.

Har bir maxsus ehtiyojli bola uchun individual rivojlanish dasturi tuziladi. Ushbu dastur bolaning kuchli va zaif tomonlarini, rivojlanish ehtiyojlarini hamda erishilishi lozim bo'lgan maqsadlarni o'z ichiga oladi. Dastur pedagog, psixolog, defektolog va ota-onalar hamkorligida ishlab chiqiladi.

3. O'yin faoliyatiga asoslangan ta'lim.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin — asosiy faoliyat turi hisoblanadi. Inklyuziv muhitda o'yin orqali ta'lim berish bolalarning ijtimoiylashuvi, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va o'zaro hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Maxsus ehtiyojli bolalar o'yin jarayonida teng huquqli ishtirokchi sifatida qatnashadi, bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Inklyuziv muhitni tashkil etish.

Inklyuziv maktabgacha ta'lim samaradorligi ko'p jihatdan muhitni to'g'ri tashkil etishga bog'liq. Bu jarayonda jismoniy, psixologik va ijtimoiy muhitning uyg'unligi ta'minlanishi zarur.

1. Jismoniy muhit

Ta'lim muassasasi binosi va jihozlari barcha bolalar, jumladan harakatlanishida cheklovlari bo'lgan bolalar uchun qulay va xavfsiz bo'lishi lozim. Panduslar, keng eshiklar, moslashtirilgan mebellar, maxsus o'yin va didaktik materiallar muhitning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

2. Psixologik muhit

Inklyuziv muhitda ijobiy psixologik iqlim yaratish muhim ahamiyatga ega. Bolalar o'zlarini xavfsiz, qadrlangan va qabul qilingan his etishlari kerak. Pedagoglarning bag'rikengligi, sabr-toqati va qo'llab-quvvatlovchi munosabati bolalarning emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

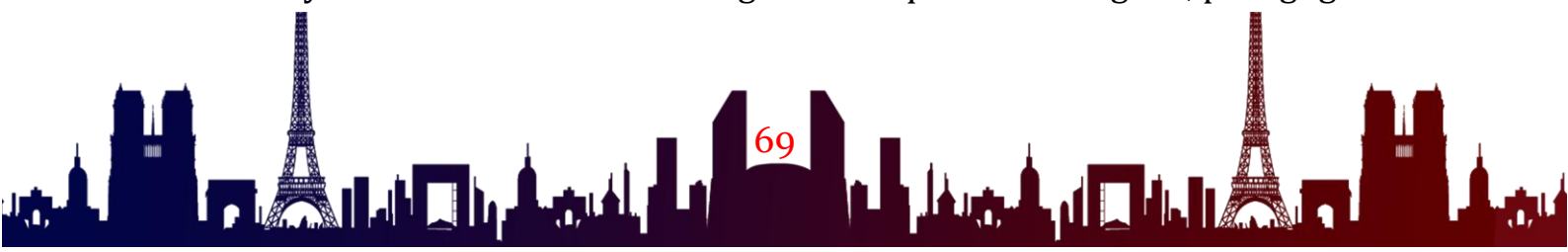
3. Ijtimoiy muhit

Bolalar o'rtasida do'stona munosabatlarni shakllantirish, o'zaro yordam va hamkorlikni rivojlantirish inklyuziv ta'limning muhim jihatlaridan biridir. Maxsus ehtiyojli bolalarning guruhdagi faol ishtiroki ularning ijtimoiy moslashuvini osonlashtiradi.

Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi.

Inklyuziv maktabgacha ta'limning muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi va kompetensiyasiga bog'liq. Pedagoglar maxsus pedagogika, psixologiya va defektologiya asoslarini bilishi, turli rivojlanish ehtiyojlariga ega bolalar bilan ishlash metodlarini egallashi zarur.

Pedagoglarning doimiy malaka oshirishi, seminar va treninglarda ishtirok etishi inklyuziv ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagoglarda

empatiya, bag'rikenglik, moslashuvchanlik va ijodkorlik kabi shaxsiy fazilatlarining rivojlangan bo'lishi muhimdir.

Ota-onalar bilan hamkorlik.

Inklyuziv maktabgacha ta'lim jarayonida ota-onalar bilan hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Ota-onalar bolaning rivojlanish jarayonida faol ishtirok etishi, pedagoglar bilan muntazam muloqotda bo'lishi va bolani uy sharoitida qo'llab-quvvatlashi zarur.

Pedagoglar ota-onalarga bolaning rivojlanish xususiyatlari, ta'lim jarayonidagi yutuqlari va qiyinchiliklari haqida muntazam axborot berib borishi lozim. Bu esa o'zaro ishonchni mustahkamlash va bolaning rivojlanishida yagona yondashuvni ta'minlashga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'limning ijtimoiy ahamiyati.

Inklyuziv maktabgacha ta'lim nafaqat maxsus ehtiyojli bolalar, balki barcha bolalar uchun foydalidir. U bolalarda bag'rikenglik, o'zaro hurmat, hamdardlik va ijtimoiy mas'uliyat kabi muhim ijtimoiy qadriyatlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, jamiyatda nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy qabul qilinishi va integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'lim jamiyatda tenglik va adolat tamoyillarining amalda qaror topishiga zamin yaratadi. Bu esa ijtimoiy barqarorlik va insonparvarlik qadriyatlarining rivojlanishiga hissa qo'shadi.

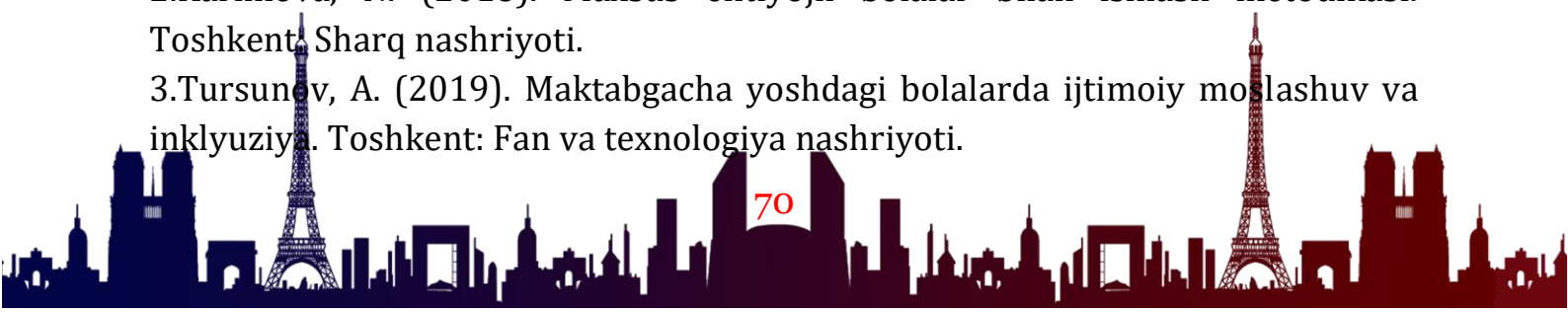
Xulosa.

Inklyuziv maktabgacha ta'lim — zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan. Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual va differensial yondashuv, o'yin asosidagi ta'lim, moslashtirilgan muhit, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi va ota-onalar bilan hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Inklyuziv muhitda tarbiyalangan bolalar jamiyatga ijtimoiy moslashgan, bag'rikeng, hamkorlikka tayyor shaxslar sifatida shakllanadi. Shu bois maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv yondashuvni keng joriy etish pedagogik va ijtimoiy jihatdan muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar / References / Используемая литература:

- 1.Abdullaev, S. (2020). Inklyuziv maktabgacha ta'lim: pedagogik tamoyillar va amaliyot. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
- 2.Karimova, N. (2018). Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash metodikasi. Toshkent: Sharq nashriyoti.
- 3.Tursunov, A. (2019). Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuv va inklyuziya. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

4.UNESCO. (2017). Inclusive Education: Guidelines for Early Childhood Education. Paris: UNESCO Publishing.Mehr bilan yengilgan qorong'ulik yoxud mening o'g'rigina bolam

